

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА III КЛАС
ЗА ОБУЧЕНИЕТО, ОРГАНИЗИРАНО В ЧУЖБИНА**

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебният предмет *български език и литература* в III клас е с комплексен характер. Формираните в I и II клас начални езикови, литературни, комуникативноречевни и социокултурни умения се усъвършенстват и допълват в III клас, като се отчитат възможностите за реализиране на междупредметни връзки и дейности за формиране на съвременните ключови компетентности.

Учебната програма включва два модула: 1. Български език като втори; 2. Български език и литература. В първия модул учениците овладяват прагматичния аспект на езиковите категории, като основната цел е създаване на трайни навици и умения в четирите речевни дейности: слушане, говорене, четене и писане за ниво А2.1 по Общоевропейската езикова рамка. Лингвистичният терминологичен апарат се овладява във втория модул.

Чрез учебната програма за III клас се реализират целите на обучението по български език и литература, свързани с:

- усъвършенстване на уменията на учениците да говорят и четат правилно и изразително, да пишат грамотно и четливо;
- овладяване и задълбочаване на знанията за частите на речта (лични местоимения, спомагателен глагол *съм*, глагол, съществително име, прилагателно име, числително име), за видовете морфемии (представка, корен), за видовете изречения по цел на изказване, за някои правоговорни, правописни, пунктуационни и граматически норми;
- усъвършенстване на уменията за възприемане и осмисляне на кратки по обем и достъпни като съдържание значими произведения от българската, световната класика и съвременната литература за деца и с образци на фолклора; за споделяне на впечатления от чутото или прочетеното литературно произведение; за самостоятелно четене на художествени и научнопопулярни текстове, подходящи за възрастта;
- обогатяване на знания, умения и отношения, свързани с общочовешки ценности, национална идентичност и общуване в мултикултурна среда;
- усъвършенстване на комуникативноречевите умения за създаване на собствен текст с помощта на учителя по преживяна случка и по

словесна опора;

- развитие на личностните качества и творческите способности на третокласниците.

В III клас учебната програма включва знания от различни дялове на езика – фонетика, морфология, синтаксис, лексикология и лексикография, като се поставя акцент върху: звуковете (особеностите на правописа и правоговора на гласните и съгласните звукове в различни фонетични позиции, частите на речта (лично местоимение, спомагателен глагол *съм*, спрежение на глагола, прилагателно име, числително име), морфемите (корен и представка), сродните думи, видовете изречения по цел на изказване (подбудително и възклицателно), прякото и преносното значение на думата, синонимите, видовете учебни речници – синонимен и пр. Овладяват се и знания за литературата, като се поставят акценти върху определени жанрови проявления от литературата за деца (пословица), някои фигури на речта (сравнение и епитет), някои компоненти на литературното произведение (художествено описание, повествование).

Учебната програма по български език и литература за III клас представя учебното съдържание тематично, като за всяка тема са определени очакваните резултати от обучението и новите понятия. Въвеждането на нови понятия в III клас, формирането на знания, умения и отношения се осъществяват на емпирико-описателно равнище с опора на сетивния опит и с приоритет на практически значимото знание.

Съществена особеност на учебната програмата е табличното представяне, което дава възможност за подбор на методи и средства за постигане на очакваните резултати. Изборът на произведенията, чрез които се постигат целите на литературното обучение, е подпомогнат от тематичните кръгове, ценностно ориентирани към България, българския народ и българския език, приятелството, ученето, празниците.

Учебната програма за III клас следва да се прилага съобразно образователните потребности на различните групи ученици чрез използване на гъвкави функционални решения за преподаване, учене и оценяване.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентност	Знания, умения и отношения
<i>Езикови компетентности</i>	<ul style="list-style-type: none">• Прилага начини за проверка на правописа на гласни в неударени срички и съгласни звукове в средата на думата.• Разграничава думите с ударение от думите без ударение и ги изписва правилно.• Разграничава видове морфеми (представка и корен).• Разпознава сродни думи.• Разпознава частите на речта (спомагателен глагол съм, лични местоимения).• Определя лице и число на личните местоимения и лице на глагола.• Употребява правилно личните местоимения.• Разпознава степенуваните форми на прилагателните имена.• Разпознава числителните имена като части на речта – бройни и редни.• Определя пряко и преносно значение на думата.• Разпознава думи с близко значение (синоними).• Познава видовете изречения по цел на изказване – възклицателно и подбудително.

**Комуникативноречев
компетентности**

Слушане

Разбира кратки, ясни обяснения.

Извлича важна информация от аудио текстове.

Четене

Разбира кратки текстове на познати теми.

Разбира важната информация в елементарен текст.

Извлича конкретна информация от нехудожествен текст.

Говорене

Задава въпроси в позната ситуация и разбира отговора.

Разменя информация по ежедневни въпроси, като използва обикновен речник.

Говори на познати теми в кратка, предварително подготвена презентация.

Интерпретира факти и идеи от научнопопулярен текст.

Съчинява текст: по преживяна случка, по словесна опора.

Писане

Пише кратки изречения за поздрав, пожелание, благодарност, предпочитание.

Описва обкръжаваща среда, ежедневни дейности.

Пише лично писмо (в хартиен или електронен вариант).

Редактира свой текст.

Прави подробен преразказ на кратък текст.

<p>Литературни компетентности</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ориентира се във взаимоотношенията между героите в изучавано литературно или фолклорно произведение. • Прави връзка между епизода и цялостния текст на произведението. • Илюстрира с примери от текста отговора си по въпрос, свързан със съдържанието на изучавано литературно и фолклорно произведение. • Разграничава описание в художествен текст. • Открива епитет и сравнение в литературни и фолклорни произведения. • Изразява емоционално-оценъчно отношение към изучавани или прочетени самостоятелно литературни и фолклорни произведения. • Доказва, че е разбрал смисъла на прочетеното чрез изразително четене на художествен текст.
<p>Социокултурни компетентности</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Открива основни белези на своята национална идентичност в самостоятелно прочетени литературни и фолклорни произведения. • Разбира прочетеното от детски списания, енциклопедии, достъпна информация от интернет. • Интерпретира текста на литературни и фолклорни произведения чрез участие в екипна дейност на игрови и сценични форми.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Езиково обучение		
Български език като втори (ниво А2.1)		

<p><i>Глаголни окончания за сегашно време</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Знае глаголните окончания за лице и число в сегашно време. • Спряга правилно глаголи за ежедневни дейности в сегашно време. • Осмисля приликите/разликите между формите за спрежение на глагола в български език и в езика на съответната страна. 	
<p><i>Възвратни глаголи – сегашно време</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава възвратните от невъзвратните глаголи. • Знае разликата в употребата на частиците <i>се</i> и <i>си</i> при едни и същи глаголи (обличам се, обличам си). • Употребява възвратните глаголи с правилен словоред на частиците <i>се</i> и <i>си</i>. • Осмисля приликите/разликите във формите и употребата на възвратните глаголи в български език и подобни форми в езика на съответната страна. 	
<p><i>Прилагателно име – род и число (повторение), членуване, степенуване</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава формалните признаци за определяне рода и числото на прилагателното име. • Разпознава членувани от нечленувани форми. • Знае значението на частиците <i>по-</i> и <i>най-</i> . • Осмисля приликите/разликите във формите и употребата на прилагателното име в български език и в езика на съответната страна. 	
<p><i>Лични местоимения – ми, ти, му, ѝ, ни, ви, им</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Знае форми на местоименията <i>ми, ти, му, ѝ, ни, ви, им</i> . • Използва правилен словоред при употребата на местоименията <i>ми, ти, му, ѝ, ни, ви, им</i>. 	
<p><i>Мъжколични числителни имена (двама, трима, четирима)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Отличава мъжколичните числителни имена от числителните имена за неодушевени предмети в мъжки род. • Употребява правилно мъжколичните числителни имена. 	

<p><i>Редни числителни имена – род, число, членуване</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава редните числителни имена. • Образува формите за род и число на редните числителни имена. • Разграничава членувани от нечленувани форми. 	
<p>БЕЛ</p> <p><i>Звуков състав на думата</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава ударена от неударена сричка. • Пише правилно буквите на гласните звукове със и без ударение и в крайна сричка на думата. • Прилага начини за проверка на правописа на гласни в неударени срички и на съгласни звукове в средата на думата. • Прави разлика между изговор и правопис на неударена гласна. • Пише правилно беззвучните съгласни <i>с</i> и <i>т</i> пред звучни съгласни в началото и в средата на думата. • Открива несъответствия между изговор и правопис на гласни и съгласни звукове. 	<ul style="list-style-type: none"> • група съгласни
<p><i>Строеж на думата</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава корена като най-важна значеща част на думата. • Разграничава представката като словообразуваща част на думата. • Разпознава сродни думи по общия им корен. • Открива правописни особености на сродни думи. • Пише правилно думи с представки. • Прави правописна проверка чрез сродни думи. 	<ul style="list-style-type: none"> • корен • представка • сродни думи

<p>Части на речта</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Употребява думата <i>съм</i> като спомагателен глагол. Разпознава личното местоимение като част на речта, която замества имена на лица и предмети. • Знае форми на лични местоимения (именителни, кратки винителни и кратки дателни – затвърждава знанията си). • Знае правописните особености на личните местоимения <i>аз, той</i>. • Употребява правилно лични местоимения и формите на личните местоимения за определяне на лицето на глаголите. • Използва учтивата форма на личното местоимение за 2 л., мн. ч. в съответствие с комуникативната ситуация. • Пише правилно степенувани прилагателни имена и прилагателни имена, които са с двойно (-нн-) в ж.р., в ср. р. и в мн.ч. • Познава числителното име като част на речта. 	<ul style="list-style-type: none"> • спомагателен глагол <i>съм</i> • лично местоимени <i>е</i> • степенувано прилагателно име
------------------------------	---	---

<p><i>Думата и речниковото ѝ значение</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Определя прякото и преносното значение на думата. • Употребява думи в пряко и преносно значение. • Разпознава синонимите като близки по значение думи. • Използва синоними за избягване на дразнещи повторения. • Разграничава синоними от сродни думи. • Подбира думи в съответствие с конкретен езиков контекст и комуникативна ситуация. 	<ul style="list-style-type: none"> • пряко значение • преносно значение • синоними
<p><i>Видове изречения по цел на изказване - възклицателни и подбудителни</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Определя изречението, с което се изразяват чувства, като възклицателно. • Разпознава подбудителните изречения за заповед, молба, съвет, забрана. • Разграничава подбудително от възклицателно изречение. • Преобразува подбудителни и възклицателни изречения. • Оформя пунктуационно правилно края на подбудителни и възклицателни изречения. • Употребява видове изречения в съответствие с комуникативната ситуация. 	<ul style="list-style-type: none"> • възклицателно изречение • подбудително изречение • удивителен знак
<p><i>Създаване на текстове</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Определя темата на текста. • Пише съчинение по зададената тема, като се придържа към нея. • Преразказва устно достъпен нехудожествен (научнопопулярен) текст. • Използва факти и идеи от нехудожествен (научнопопулярен) текст при писмен отговор на поставен въпрос. • Прави подробен писмен преразказ на кратък художествен повествователен текст. • Съчинява писмен текст по преживяна случка и по словесна опора (предложен литературен герой). 	<ul style="list-style-type: none"> • ключови думи • съчинение • преразказ • лично писмо • редактиране

	<ul style="list-style-type: none"> • Прави поправка на съчинението по отношение на съдържанието и на езика, включително правописа. • Съставя лично писмо. 	
Литературно обучение		
Тема 1 . Литературни и фолклорни текстове	<ul style="list-style-type: none"> • Участва в обсъждането на фрагменти от литературното произведение. • Съотнася заглавие към конкретен епизод. • Проследява взаимоотношенията между героите в изучавано произведение. • Съпоставя постъпките на героите и нравствените им качества. • Чете с разбиране и изразително текста на изучаваното произведение. • Открива епитета като изразно средство в изучавано произведение. • Разграничава епитета от прилагателното име. • Открива сравнението в изучавано произведение. • Открива нравствени ценности в пословици. 	<ul style="list-style-type: none"> • епитет • сравнение • пословица
Тема 2. Особенности на художествения текст	<ul style="list-style-type: none"> • Осмисля условния характер на художествения текст. • Разграничава художествен от нехудожествен текст. • Открива логически акценти в художествения текст. • Разпознава художественото описание в литературното произведение. • Открива описания на външен вид на герои, на обстановка, на пейзаж в художествен текст. • Разграничава художественото описание от повествованието в художествен текст. • Изразява предпочитания към художествени текстове, прочетени самостоятелно. • Интерпретира текста на литературни и фолклорни произведения чрез участие в групово и екипна дейност на игрови и сценични форми. 	<ul style="list-style-type: none"> • художествен текст • художествено описание • повествование

<p>Тема 3. Читателска култура</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава произведения, посветени на България, българския народ и българския език. • Рецитира стихотворения от български автори (напр. „Обич“ от Дора Габе). • Илюстрира културния диалог между различни общности с примери от литературни и фолклорни произведения. • Дава примери за културното многообразие от самостоятелно прочетени текстове от детски списания, кратки енциклопедии, интернет. 	
--	--	--

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в III клас е от 108 до 120 часа. Разпределението на часовете между компонентите *Български език* и *Литература*, както и разпределението на часовете за обучение по *Български език като втори* е по преценка на преподавателите.